

26. ASISTENT PEDAGOGA

TÉMA: SYSTÉMOVÁ PODPORA

Anotace

Asistent pedagoga se v posledních letech ukazuje jako jedno z nejlépe fungujících vyrovnávacích a podpůrných opatření, které se velice dobře osvědčuje v praxi ve školním prostředí. Žádosti o zřízení funkce asistenta pedagoga každoročně přibývá. Důvodů může být hned několik, uveďme jeden z nejdůležitějších: asistent pedagoga je často klíčový pro přiměřené začleňování žáka do hlavního vzdělávacího proudu. Šance dítěte na zvládnutí školních nároků se s podporou asistenta pedagoga mnohonásobně zvyšuje. Díky osobě asistenta pedagoga může být v případě mnoha dětí se speciálními vzdělávacími potřebami skutečně naplňován smysl integrace (popř. inkluze). Spolupráce asistenta pedagoga s dítětem je v praxi největší šancí, že integrace nebude jen prázdňým heslem.

Praxe

Postavení asistenta pedagoga (AP) upravuje zákon 561/2004 Sb. (školský zákon) a vyhláška č. 147/2011 Sb., kterou se mění vyhláška č. 73/2005 Sb. AP je vyrovnávací a podpůrné pedagogické opatření tam, kde je nutná integrace nebo jsou doporučena podpůrná opatření pro žáka se speciálními vzdělávacími potřebami. Pomoc poskytuje AP přímo ve třídě, kde je dítě se speciálními vzdělávacími potřebami. V praxi není ani žádoucí, ani efektivní, pokud je AP s dítětem „odsouván“ mimo třídu, mimo běžnou výuku, mimo třídní kolektiv. Někdy sice může pomoci, pokud má dítě možnost projít si probíranou látku individuálně, v klidu mimo kolektiv třídy, praxe však zároveň ukazuje, že „odsouvání“ dítěte mimo třídní dění je kontraproduktivní. Pro každé dítě jsou nesmírně cenné zkušenosti se začleňováním do vrstevnické skupiny, s dynamikou třídy a s různými přirozenými sociálními interakcemi. Integraci vnímáme synergicky – dítě se speciálními vzdělávacími potřebami (integrované) ovlivňuje ostatní děti a naopak. Smyslem je, aby k ovlivňování docházelo pozitivně a žádoucím směrem, a AP má v tomto případě nezastupitelnou roli (facilitátor, mediátor).

TIP

Mnoho dalších informací najdete ve studii L. Drotárová. Asistent pedagoga – stav v ČR 2006. Praha 2006.

Otázky a odpovědi:

Kdo je to žák se speciálními vzdělávacími potřebami?

1. Žák se zdravotním postižením (mentální, tělesné, zrakové, sluchové postižení, vady řeči, souběžné postižení více vadami, autismus, vývojové poruchy učení nebo chování),
2. se zdravotním znevýhodněním (zdravotní oslabení, dlouhodobá nemoc, lehčí zdravotní poruchy vedoucí k poruchám učení a chování, které vyžadují zohlednění při vzdělávání),
3. se sociálním znevýhodněním (žák z prostředí, kde se mu nedostává potřebné podpory k řádnému průběhu vzdělávání včetně spolupráce zákonných zástupců se školou, a žák znevýhodněný nedostatečnou znalostí vyučovacího jazyka dle vyhlášky č.147/2011).

Kdo a za jakých podmínek může mít asistenta pedagoga?

Děti spadající do skupiny žáků se zdravotním postižením mají nárok na podpůrná opatření, kterými jsou především integrace, individuální vzdělávací plán (IVP), AP. Děti se zdravotním znevýhodněním mají nárok na vyrovnávací opatření, kterými jsou především IVP a využívání služeb AP. Tyto děti není možné zařadit do režimu individuální nebo skupinové integrace. Na vyrovnávací opatření mají nárok rovněž děti se sociálním znevýhodněním – zásadními opatřeními jsou IVP a využívání služeb AP. Ani tyto děti není možné zařadit do režimu individuální či skupinové integrace.

TIP

Více informací o individuálním vzdělávacím plánu najdete v kartě 3 Dejme šanci individuálnímu vzdělávacímu plánu.

Jaké jsou hlavní činnosti asistenta pedagoga?

Vyhláška č. 73/2005 Sb., novelizovaná vyhláškou č. 147/2011Sb., upravuje v § 7 zejména náplň práce asistenta pedagoga.

Asistent pedagoga poskytuje:

1. pomoc pedagogickým pracovníkům školy při výchovné a vzdělávací činnosti, pomoc při komunikaci se žáky a zákonnými zástupci žáků
2. a komunitou, ze které žák pochází,
3. podporu žákům při přizpůsobení se školnímu prostředí,
4. pomoc žákům při výuce a při přípravě na výuku,
5. nezbytnou pomoc žákům s těžkým zdravotním postižením při sebeobsluze a pohybu během vyučování a při akcích pořádaných školou mimo místo, kde škola v souladu se zápisem do školského rejstříku uskutečňuje vzdělávání.

Jaké vzdělání potřebuje asistent pedagoga?

Asistent pedagoga může mít vzdělání vysokoškolské, ale i základní. Pokud nedosáhl maturity, může vykonávat práci asistenta pedagoga pouze "v pomocných výchovných pracích ve škole, ve školském zařízení pro zájmové vzdělávání, ve školském výchovném a ubytovacím zařízení, ve školském zařízení pro výkon ústavní nebo ochranné výchovy, nebo ve školském zařízení pro preventivně výchovnou péči". Pro práci asistenta při výuce integrovaných žáků v běžné ZŠ potřebuje alespoň maturitu. Pokud nedosahuje úrovně vysokoškolského vzdělání, musí absolvovat akreditovaný vzdělávací kurz pro asistenty pedagoga. Více informací o požadavcích na kvalifikaci viz § 20 Zákona o pedagogických pracovnících.

TIP

Kvalifikační kurzy pro asistenty pedagoga poskytují například Národní institut pro další vzdělávání (www.nidv.cz), Rytmus, o. s. (www.rytmus.org), Centrum Prointepo (www.prointepo.org), Meta, o. s. (www.meta-os.cz) a mnoho dalších. Kurzy jsou dostupné za různých finančních podmínek (např. Rytmus, o. s.: 9500 Kč, Centrum Prointepo: 7900 Kč, NIDV: 6000 Kč).

Kdo asistenta pedagoga doporučuje a kdo o něj žádá?

Asistent pedagoga pro děti, žáky a studenty se zdravotním postižením
Pedagogicko-psychologické poradny (dále jen PPP) a speciálně pedagogická centra (dále jen SPC) posuzují vzdělávací potřeby dětí a eventuálně doporučují využití podpory asistenta pedagoga. Ve zprávě PPP či SPC je vždy uvedeno, zda doporučuje asistenta pedagoga, dále je uvedeno zdůvodnění pro toto podporné opatření, časová dotace, stanovení platnosti posudku a návrh činností zařazených do pracovní náplně AP. Poté, co škola obdrží od rodičů potřebné dokumenty, posílá ředitel školy žádost na krajský úřad nejpozději do normativně stanoveného data (obvykle 31. května). Krajský úřad vydává souhlas či nesouhlas se zřízením AP pro dané dítě od začátku školního roku a rozhoduje také o výši úvazku AP. Zřizování pracovního místa AP v průběhu školního roku je možné pouze v mimořádných případech. Pokud žák se zdravotním postižením odejde ze školy (přestup na jinou školu), ředitel školy je povinen nahlásit jeho odchod do 15 dnů na odboru školství, mládeže a tělovýchovy. Pokud by tak neučinil, šlo by o neoprávněné čerpání státních prostředků.

Asistent pedagoga pro děti, žáky a studenty se sociálním znevýhodněním
V praxi se využívá i předchozí uvedená možnost, ale její výsledek je dosti nejistý. Doporučovali bychom proto zvolit následující postup: Ministerstvo školství, mládeže a tělovýchovy ČR vyhláší každoročně rozvojový program Financování asistentů pedagoga pro děti, žáky a studenty se sociálním znevý-

hodněním na období kalendářního roku. V případě, že o zařazení do programu žádá škola, je žádosti nutné doručit do 5. ledna, v případě žádosti krajského úřadu do 22. ledna (termíny vždy ověřte). Zřizování pracovního místa AP mimo termíny vypsání MŠMT není možné.

TIP

Bližší informace o rozvojovém programu MŠMT ČR Financování asistentů pedagoga pro děti, žáky a studenty se sociálním znevýhodněním najdete na www.msmt.cz v záložce „speciální školství“, dotační a rozvojové programy.

Další možností, jak získat část finančních prostředků na funkci asistenta pedagoga, je oslovit Úřad práce ČR (ÚP). Společně s ÚP se vytvoří tzv. společensky účelné pracovní místo pro AP. V rámci aktivní politiky zaměstnanosti je možné od Úřadu práce čerpat částečnou či úplnou dotaci na asistenta pedagoga (přiznání úplné dotace na pozici AP je však velmi řídké). Finanční podpora škoie tak má formu dotace či příspěvku na mzdu zaměstnance. O dotaci na zřízení pracovního místa je možné požádat i opakovaně. Podrobné informace zjistíte na příslušném krajském úřadě.

V současné době vzhledem k poklesu finančních prostředků a stoupajícího počtu žádostí o zřízení pracovního místa asistenta pedagoga jsou často přidělovány úvazky menší, nedostačující pro kvalitní integrační proces žáka se speciálními vzdělávacími potřebami.

TIP

Krajský úřad je rovněž možné požádat o souhlas se zřízením funkce asistenta pedagoga pro skupinu dětí se sociálním znevýhodněním.

Osobnostní předpoklady asistenta pedagoga pro děti se sociálním znevýhodněním

Asistent pedagoga by měl zejména: mít kladný vztah k dětem a lidem, být komunikativní, trpělivý, pracovitý, být ochoten dále se vzdělávat, být ochoten spolupracovat a pomáhat, být důsledný, být schopen dobře ovládat emoce, mít potřebné vědomostní předpoklady. Vzhledem k poměrně vysokým nárokům na roli asistenta pedagoga je finanční ohodnocení vnímáno asistenty pedagoga jako nízké a nedostačující (obvykle 7. či 8. platová třída).

Rizika

Ve funkci asistenta pedagoga můžeme vnímat spoustu rizik, která se vážou k celému školskému systému. Tímto nechceme vystupovat kriticky vůči systému, jde nám pouze o nastínění rizikových jevů, se kterými jsme se v praxi setkali a které je třeba mít na paměti.

- Nízké finanční ohodnocení asistenta pedagoga.
- Normativně neukotvené požadavky na vzdělání.
- Nedostatečná kvalifikace, která se nevhodně odráží při přímé práci s dětmi.
- Někdy asistent pedagoga supluje za ostatní pracovníky školy – to je nepřijatelné například i jako neoprávněné čerpání prostředků.
- Osobnostní profil uchazeče neodpovídá profilu asistenta pedagoga.
- Nedostatečná výše úvazku pro pokrytí potřeb ke kvalitnímu integračnímu procesu a podpoře dítěte.
- Bazálním rizikem je však nepřidělení asistenta pedagoga potřebnému dítěti vůbec.